СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 230. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 4-го жовтня 1939. No. 230. Jersey City, N. J., Wednesday, October 4, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НІМЕЧЧИНА ПЕРЕСТЕРІГАЄ АМЕРИКАНСЬКІ КОРАБЛІ

ВАШИНГТОН. — Німецький уряд вніс на руки американського уряду ноту, в якій перестерігає американські кораблі, щоб вони, переїжджаючи океан, не поводились підозріло. В ноті говориться, що американські кораблі не повинні гасити світел, а повинні їхати зовсім сміло й отверто. Далі, не повинні їхати „зигзаком", вкінці повинні на перше домагання німецької субмарини, або німецького воєнного корабля, станути і підчинитись ревізії. Та понадто не повинні узброюватись у ніяку зброю, як теж не шукати ніякої конвойної охорони. Коли американські кораблі не будуть підчинятись тим розпорядкам, то для них грозить небезпека, говориться в тій німецькій ноті.

ПОМЕР КАРДИНАЛ МУНДЕЛЯЙН.

ШІКАГО. — Тут помер у 67 році життя шікагівський архиєпископ, Джордж кардинал Мунделяйн. Він належав до найвпливовіших католицьких кардиналів в Америці. Був приятелем президента Рузвелта. Походив з Іст Сайду в Ню Йорку. Помер у сні на удар серця.

ВАГАННЯ ДОВКОЛА НОМІНАЦІЇ СУДДІ ЛІМЕНА.

ОЛБАНІ. — В політичних колах є вагання, чи добре буде ставити на кандидата найвищого стейтового суддю брата губернатора Лімена, Ірвінга Лімена. Його кандидатуру вже затвердили Демократична Партія й деякі робітничі організації. Коли Лімен був вибраний найвищим суддею нюйорського стейту тоді дві основні адміністраційні галузі, із трьох, спочивалиб у руках двох рідних братів.

ПЕРШІ „СТРІЛИ" В КОНҐРЕСІ ВІДНОСНО ЕМБАРҐА.

ВАШИНГТОН. — У сенаті підчас дебати виголосив першу промову в користь задуманої зміни в невтральностевім законі сенатор Питмен, кажучи, що повалення ембарґа й заборона возити на американських кораблях воєнні продукти причиниться багато до вдержання миру в Америці. Проти нього виголосив промову сенатор Бора, кажучи, що дозвіл продавати зброю воюючим краям готов притягнути воюючі краї до самих берегів Америки: своїми бойовими літаками воюючі краї готові пробувати бомбардувати наші фабрики зброї, в яких будуть виробляти зброю для їхніх противників.

„ПАНАМСЬКА ДЕКЛЯРАЦІЯ".

ПАНАМА. — На всеамериканській конференції в Панамі представники 21 американських країв згодились проголосити спільну „Панамську декляpацію", яка домагається від воюючих країв, щоб вони не полагоджували своїх збройних конфліктів у тій прибережній смузі, в котрій плавають їхні кораблі, заспокоюючи домашню всеамериканську миролюбну торговлю.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ДАЛІ ПРИЗНАЄ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД.

ВАШИНГТОН. — Секретар Гол заявив, що американський уряд далі признає польський уряд і формально признає існування польської держави. Бо через те, що хтось фізично наїхав чийсь край, це ще не значить, що той край перестав існувати, говорив Гол. Зокрема Гол підтвердив признання нового польського уряду, що створився в Парижі на місці старого. Американський амбасадор Бидел, що колись був у Варшаві, тепер перебуває в Парижі, при новім польським уряді.

ЗАТОПИЛИ ДОМІНІКАНСЬКИЙ КОРАБЛИК.

САН ХУАН (Пуерто Ріко). — Як пояснюють офіційні кола, домініканський воєнний кораблик, в зударі з французьким кружляком, затопився. Та приватні відомості кажуть, що французький кружляк навмисно затопив цей домініканський кораблик, а то тому, що перехопив його, як той на морі давав газоліну німецьким субмаринам. Що хтось засобляє на широкім морі німецькі субмарини, це французькі власті підозрівали давно. Тепер вони мали покарати одного справника.

ЖИДІВСЬКИЙ КОНҐРЕС УХВАЛЮЄ ПОМІЧ СВОЇМ БРАТАМ.

НЮ ЙОРК. — Отверто і без ніякого страху радив жидівський конґрес над положенням жидів з Польщі й у висліді ухвалив прийти їм з можливо найбільшою поміччю. Говорили на тім конґресі також жиди, що беруть також велику участь в американськім житті та вважають себе „дуже добрими американцями". Президентом того конґресу був рабін Вайс, відомий з широкої діяльности в Демократичній Партії. Конґрес ухвалив також резолюцію з політичним підкладом, а саме, піддержувати Польщу у відзисканні її самостійности.

КОМІТЕТ ДАЄСА ПРИ РОБОТІ В ШІКАГУ

ШІКАГО. — Комітет Даєса переніс хвилево свою роботу до Шікаґа, де почав доходження проти місцевої галузи американської комуністичної партії. Офіси останньої були перешукані агентами комітету.

ЯН КЕПУРА В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК. — Сюди приїхав відомий польський співак Ян Кепура. Він сказав, що в Парижі записався до польського леґіону, але його скоро звільнили і звелілм їхати до Америки виконувати свої контракти. „Видно вони думали, що я вмію краще співати, ніж стріляти", говорив Кепура.

А. Ф. П. ПРОТИ ЕМБАРҐА

СІНСІНАТІ. — Конвенція Американської Федерації Праці ухвалила резолюцію, що домагається повалення „ембарґа", себто заборони вивозити зброю. Інші резолюції домагаються від уряду, щоб охороняв Америку від війни та щоби при відповідній нагоді вплинув на Европу, щоб та замирилась.

ІТАЛІЯ ПЕРЕД ВАЖНИМ РІШЕННЯМ

РИМ. — Треба надіятися, що тепер по поворот міністра заграничних справ, Чіяна, з Берліну Мусоліні дасть пізнати, чого можна буде надіятись по Італії, колиб не прийшло до европейського замирення.

ПОЛЬСЬКИЙ ЛЕҐІОН

ПАРИЖ. — Ген. Сікорський, новий польський премієр, заповів, що небавом буде виставлений у Франції польський леґіон з 125,000 жовнірів, що піде битися з Німеччиною. Буде виданий поклик до американських поляків, щоб вступали до цього леґіону.

ОГЛЯДАЙТЕ ВАРШАВУ!

БУДАПЕШТ. — Вже є німецькі оголошення подорожних бюр, щоб вибиратися в подорож до давньої Польщі й оглядати „чудове місто Варшаву".

НІМЕЦЬКО-СОВЕТСЬКИЙ ПАКТ.

Представники Німеччини й Росії приготовляються до підписання пакту, котрим розібрано польську державу.

Сталін показує начерк пакту російському премієрові Молотову. За ними стоїть із заложеними руками фон Рібентроп, німецький міністер заграничних справ. Світлину переслано з Берліну.

ЛЕТІЛИ, ЧИ НЕ ЛЕТІЛИ НАД БЕРЛІНОМ?

ЛОНДОН. — Міністерство летунства подає, що британські літаки літали серед місячної ночі над Берліном, розкидали летючки, зняли фотографії й щасливо вернулись назад. Тим міністерство хоче дати Німеччині до зрозуміння, що можуть зробити англійські летуни Берлінові, колиб так зачали скидати бомби замісць летючок.

БЕРЛІН. — Німецькі кола сміються з англійського повідомлення про лет англійських летунів над Берліном. Кажуть, що берлінці мусіли спати аж надто твердо, коли ні один з них не почув гуку літакових моторів.

ТАКА ДОЛЯ!

БУКАРЕШТ. — Найбільша особа Польщі, полевий маршалок Сміґли-Ридз, є тепер у розпучливім положенні. Вважають його за дезертира, а деякі польські офіцири не хочуть навіть з ним витатись і сідати до столу.

131-ЛІТНІЙ СЕРБ.

У місті Рібар, у південній Сербії, живе 131-літній магометанин. Він брав участь у повстанні боснійського февдального володаря Гусейна Ґраждевича проти султана в 1832 р. Старець почувається добре й хвалиться, що має 300 внуків.

НЕ ЙДЕ ПРО ДЕМОКРАТІЮ І НАЦІЗМ

ЛОНДОН. — Архиєпископ Йорку заявив, що Англія бореться з Німеччиною не тому, що Німеччина не є демократичною державою, бо вона може мати в себе такий лад, який їй подобається. Але йде про те, що Німеччині не можна в нічому вірити.

ВАНДАЛИ НИЩАТЬ ШКОЛИ.

Невисліджені покищо вандали знищили в Киченер, Онт., обстанову і вікна в трьох місцевих школах, а в одній також і радіоапарат. В іншій знищили піяно. В одній школі шкоди виносять 500 долярів. Власті не годні пояснити мотивів тих вандальств. Давніше вандали знищили в такий спосіб одну місцеву церкву.

НІМЕЦЬКА ЛІНІЯ ВІДДАЄ СВОЇ ДОКИ

НЮ ЙОРК. — Німецька корабельна лінія Норт Джерман Ллойд повідомила нюйорський департамент доків, що виповідає винайм своїх доків у Ню Йорку. Дехто бере це як іще один доказ, що війна готова протягатись дуже довго.

НІМЕЧЧИНА ПРОГРАЛА НА СПІЛЦІ З СОВЄТАМИ

ПАРИЖ. — Така є думка в політичних колах, що Совєти здобули без проливу крови великі дипльоматичні успіхи, які матимуть далекосяжне значіння. Вони забрали Німеччині всі впливи на Балтику, бо Латвія, Естонія, Литва і Фінляндія є вже так якби в їх руках і видані на ласку Совєтів. Скоро буде в них поширений большевизм у такий самий спосіб, як його тепер ширять большевики на західньо-українських землях і в Білоруссі.

МАДЯРСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ПРИЙНЯВ ВАЛЮТОВИЙ ЗАКОН.

На днях розбирав мадярський парлямент проєкт валютового закону, що показалося, що старий закон не досить строгий на оборону „вояка мадярського господарського життя — пенґа". Приватний капітал утікає за кордон, а на світових біржевих ринках пенґе катастрофально паде.

ЗА ПОЛЬЩУ, АЛЕ БЕЗ УКРАЇНИ І БІЛОРУСИ

ЛОНДОН. — Англія готовиться до такої війни з Німеччиною, яка триватиме дуже довго й то із Совєтами по німецькім боці. Але річночасно склонна вона і до замирення. Та передумовою цього замирення мусіло би бути відновлення Чехословаччини без Судетів і Польщі. Що до цеї останньої, то переконані, що навіть на випадок, якби Англія осягнула повну перемогу над Німеччиною, західньо-українські й білоруські землі не будуть могли ввійти в склад нової Польщі.

ВИСОХЛА КРИНИЦЯ — ВЯЗНИЦЕЮ.

Англійська поліція натрапила під Назаретом у Палестині на висохлу криницю, в якій було 10 арабів. Виявилося, що запхали їх там арабські повстанці та вязнили впродовж 2 місяців за якісь, звернені проти них.

ЗАХІДНЯ УКРАЇНА І БІЛОРУСЬ ЗАВАЛЕНІ КОМУНІСТИЧНОЮ ПРОПАҐАНДОЮ

МОСКВА. — Совєти ввозять до ново занятих західньо-українських і білоруських земель цілі вагони совєтської літератури та засипують села й містечка Західньої України та Білоруси тисячами комуністичних летючок і брошур.

„Правда" про большевизацію.

Американський кореспондент описує за московською „Правдою", як працюють у Західній Україні й Білорусі совєтські політичні комісарі, що входять в українські й білоруські землі разом з першими рядами совєтської армії. Отож ті комісарі відбувають з совєтськими жовнірами лекції, повчаючи їх, які мають давати відповіді українському і білоруському населенню. Як пише „Правда", то тут іде про те, щоб совєтські жовніри всюди давали одні й ті самі відповіді. Далі „Правда" розписується про те, як ревно політичні комісарі працюють разом зо старшинами і жовнірами над тим, щоб населення зрозуміло якнайскоріше комуністичну науку, а зокрема щоб знало, як настановляти совєтські ради на місцях.

Як з релігією?

„Правда" подає з забраного Совєтами міста Вильна, що там уже перестали вчити в школах польської історії, але також перестануть учити і релігії — на бажання „учнів, або родичів".

Маркс і Ленін.

До Білоруси висилано повно білоруських учителів разом з „білоруською літературою", але в привезених бібліотеках є, щоправда, твори писані білоруською мовою, але тільки твори — Маркса і Леніна.

Москалі бажалиб чимскорше прибути у відвідини...

Американський кореспондент подає, що є повно москалів, які дуже хотілиб відвідати „визволених братів" і поїхати поглянути на Західню Україну і Білорусь. Але, пояснює кореспондент, тут іде цілком про що інше. Ті, що хотілиб поїхати, певні, що на занятих землях дістануть повно такого товару, якого не годні дістати в себе, або який був у Совєтах, але дуже поганої якости.

ПРОПАВ БЕЗ СЛІДУ.

МОСКВА.—Юрія Матусінського, радника польської амбасади в Москві, що був консулем у Києві, покликав у Києві представник совєтського комісаріяту заграничних справ, і він десь пропав. Комісаріят каже, що нічого про це не знає.

ПРОТИ ЦЕРКВИ.

МОСКВА. — Омелян Ярославський, голова „Ліґи безбожників", пише в звязку з занятими західньо-українськими і білоруськими землями, що церква нічого ніколи не зробила для визволення пролетаріяту, а навпаки, тримала нарід „у темноті й ненависті до большевизму".

ВЖЕ Й ЛИТВУ „ЗАПРОШУЮТЬ".

МОСКВА. — Совєти вже так якби взяли під свою „опіку" Естонію. Латвійського міністра справ заграничних, Мунтерса, приняли також без ніякої паради як і естонського, в протилежності до гучного приняття, яке влаштовано німецькому міністрові заграничних справ, Рібентропові. Значить і Латвії подиктують „опіку", яка полягатиме в тому, що латвійські води будуть контрольовані совєтськими кораблями. Тепер запрошено в такий самий спосіб вже й литовського міністра заграничних справ, Урбсиса, щоб обговорити з ним справи, які відносяться до „добра обидвох країв". Совєтам іде покищо про певні залізничі привилеї. Зате згідні відступити Литві литовську округу, забрану від Польщі, але без Вильна, яке то місто литовці вважають, як відомо, своєю історичною столицею.

КОНФІСКУЮТЬ МАЙНО КОМУНІСТІВ.

ПАРИЖ. — Франція взялася за радикальні засоби у ліквідації комунізму. Новий розпорядок зарядже конфіскату всього майна розвязаної комуністичної партії, як централі, так і товариств, що були з нею звязані. Як знаємо, комуністична партія в Франції розвивалася дуже свобідно й мала масу прихильників. Була добре зорганізована й мала всюди свої організації, що містились дуже часто у своїх власних домах. Централя мала в Парижі величавий будинок.

ХТО ЗАТОПИВ?

ЛОНДОН. — На полудневім Атлянтику затоплено британський тяґаровий корабель „Климент". Кажуть, що його затопила німецька субмарина, а інші, що затоплення доконав німецький панцирник нового типу. Тепер питання: Як там дісталася субмарина, а ще важнише, як міг дістатись аж так далеко німецький панцирник, не попавши в руки англійської чи французької фльоти?

"SVOBODA", (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АЖ ТЕПЕР ПИШУТЬ

У „Ню Йорк Таймсі" появилася кореспонденція польського кореспондента Єржого Шапіра про все ще, видно, не вирішене питання причин повного й скорого розгрому польської держави. Цей кореспондент писав звичайно з Варшави, себто з території під польською владою, і через те його руки були звичайно звязані польським цензором. Тепер він пише з Лондону й через це він висказує вже не лиш офіціяльні погляди польського уряду, але й погляди свої , чи пак погляди ширшого громадянства.

Цей кореспондент стверджує, що серед поляків, які знайшлися на еміґрації внаслідок розгрому Польщі, панує тепер переконання, що одною з причин розгрому був брак уряду національної єдности. Кажуть: якби так Польща була створила кілька місяців тому (наприклад у часі чехословацької кризи) уряд з усіх партій і дала вислів ширшому громадянству, то такий уряд був би супроти ворога сильніший, ніж уряд Мосціцького, Сміґлого-Ридза й Бека, що представляв лиш одну партію, чи властиво одну ґрупу. Є це на всякий випадок замітне признання з боку поляків, котрі творили в Польщі недемократичний, півтоталітарний устрій саме нібито на те, щоб скріпити Польщу, не давши вислову опозиції. Українці від самого захоплення її території Польщею говорили полякам, що таке душення опозиції, до котрої звичайно належать і національні меншини, мусить ослабити Польщу та що це ослаблення може скінчитися траґічно в часі війни. Двацять літ говорили це українці, але їх говорення мало такий наслідок, як горох, киданий на стіну. Аж нині, коли Польща лежить розбита, поляки самі признають, що творення уряду з одної партії, що викидання опозиції з парляменту та загнання її в підземелля розбило польську єдність і ослабило польську державу.

Відомо, не дуже то мило українцям говорити полякам: „А не казали ми вам?" Одначе таки треба тепер сказади, бо, не зважаючи на розбиття Польщі через душення опозиції, поляки ще й тепер не витягають з минулого, відповідної науки на майбутнє. Зо слів польського жалю за кепську державну політику не виходить зовсім, щоби поляки жалували своєї політики супроти непольських народів. Саме навпаки: у виразнім противенстві до жалю за зле трактування поляків з опозиції поляки з правлячої партії зовсім не проявляють жалю за своє трактування непольських народів. Вони говорять про справи Польщі так, начеб там неполяків зовсім не було. Це не значить, що вони зрікаються на будуче непольських земель, бо в своїх енунціяціях вони виразно говорять про потребу відбудувати Польщу не в межах етноґрафічних, а принаймні в межах поваленої тепер Польщі, в якій, як звісно, принаймні одна третина населення це були неполяки.

Ось так поляки ще раз доказують стару правду, що історія є велика вчителька життя, але люди її звичайно не слухають. Кажуть поляки про себе, що вони по шкоді розумні, але, як ми бачимо, то це груба перехвалка.

СОЮЗ ГІТЛЄРА ЗО СТАЛІНОМ

Коли говоримо про совєтсько-націстичне зближення, то треба в першу чергу звернути увагу на таку важну обставину: по боці Сталіна на його перфідну подвійну гру, а по боці Гітлера на перекреслення впродовж години всіх засад, які він досі голосив, а які тісно звязані з непримирністю двох ідеольоґій та з конечністю хрестоносного походу проти большевизму. Ця подія означає ясно, що ідеольоґічні розходження відграватоть тепер в Европі у міжнародніх конфліктах дуже малу, а то й ніяку ролю. Виходить, що теперішні політичні провідники готові лучитися з чортом, коли їм це вигідно, так, як колись царат лучився з французькою республикою... Українським націоналістам будуть тепер тикати в вічі, що вони завелись на Гітлєрі, бо вірили, що Гітлєр і большевизм це непримирні вороги. Та так є, що коли українські націоналісти гляділи на Гітлєра як на такого, що йде проти большевиків, а тепер він пішов кудинде, то й націоналісти пішли в інший бік. Чи таке не діється з політикою навіть найбільших держав? Цеж природнє, що в кожної нації очі завжди звернені на того, хто є ворогом її ворога. Та це ще не означає в нашому випадку, що коли українці гляділи на Гітлєра як на ворога свого ворога, що вони були приятелями Гітлєра чи визнавцями націзму. І тому саме, коли Гітлєр став приятелем ворога України, українські націоналісти стають зовсім природньо ворогами Гітлєра. В одному і другому випадку йде про інтерес українського народу, а ідеольоґія тут ні при чому. Навіть у боротьбі з Москвою не заважує те, що ми є ворогами комунізму, а тільки те, що Москва є ворогом української державної самостійности, що вона гнобить і визискує Україну.

Союз Гітлєра зо Сталіном поставив у нас обидвох диктаторів нарівні. З боку українського інтересу цей союз є ворогом української нації й українських визвольних змагань. Супроти цього нам треба ставитись до нього як до ворога, бо так наказує нам наш національний інтерес, а розумна нація кермується в своїй політиці тільки інтересами нації.

ЯК СТАВИТЬСЯ ПОЛЬСЬКИЙ НАРІД ДО НІМЕЦЬКОГО НАЇЗНИКА?

По трьох тижнях війни між Німеччиною та Польщею ця остання перестала існувати як самостійна держава. Не зважаючи на завзятий опір деяких частин польського війська та цивільного населення, як прим. у Варшаві, є фактом, що польський уряд та начальний командант польських військ покинули край і втекли до Румунії.

Нині вже всюди погоджуються з тим, що самі поляки завинили дуже багато в тому, що так сталося. Американські кореспонденти описують цікаві речі на прим. про поставу польського населення як до свойого попереднього уряду, таксамо до німецьких наїзників.

Один американський кореспондент, що є разом з німецькою армією, пише таке: „Що думають поляки та що вдчувають про здобуття та поневолення їх держави? Що діється в серцях та умах народу, якого самостійність зруйнував чужинецький наїзник?

І переповівши про свої досвіди на польському терені, здобутому німцями, американець продовжає:

„Три відповіді знаходжу на ці питання:

„1) Велика більшість польського народу ненавидить глибоко наїзника, так, що ця ненависть траґічно змішана зо зневірою.

„2) Багато поляків також страшно ненавидять свій попередній уряд за це, що нарід був обдурений урядом головно щодо сили оборони польської армії.

„3) Деякі поляки, можливо навіть дуже велике їх число, яких особисті інтереси якось не були зруйновані, є цілком байдужі щодо упадку їх державної незалежности, або якось атавістично зрезиґновані з усього або навіть чують певну полекшу...

„Третя група напевно є у меншості, однак вона існує. На неї складаються чотири головні елементи: а) люди, які жили в жахливій нужді в незалежній Польщі і, які думають, що їх доля економічно поправиться під німецьким пануванням, б) люди, які не дбають про національну незалежність, в) люди, які так страшно ненавидять свій попередній уряд за легкодушні обіцянки скорої перемоги над Німеччиною, що вони є готові піддатися під панування, яке на їх думку, заслуговує на це, бо є сильним і сталим, г) вкінці люди, яким незалежність Польщі видається як сон, надто принадна, щоби була правдива.

„Убогість та нужда між широкими колами польського селянства та у великих містах є застращаюча, і любов до такої політичної системи, що допровадила до виголоджування своїх власних громадян, є напевно дуже слаба.

„Озлобленість та страшне розчарування в обличчі упадку польської державности є глибока й поширюється скоро. Довгі роки польські правлячі кола вмовляли в польський нарід, що Німеччина це кольос на — глиняних ногах, що повалиться при першій ліпшій нагоді, розсаджений внутрішньою слабістю, що німецьке механічне виряджения малощо варте, і що польська славна кіннота може легко мірятися з німецькими повзами.

„Сотки тисяч, а може й цілі міліони поляків дуже вірили в це. Розчарування тепер наступило, таке сильне й деструктивне, що воно нищить і паралізує уми й почування поляків, й приготовляє їх приняти якенебудь інше панування без жадної емоції чи зворушення.

„По цілому краю німці розставили сітку телефонів і телеґрафічних ліній. Ці лінії біжать здовж шляхів, та цілком не закриті, так, що найменша дитина могла їх поперетинати. Однак, досі не було ні одного випадку подібного саботажу. Розуміється, що за такий акт німці принялиб страшні репресивні міри, й це очевидно здержує багато поляків від саботажу. Але навіть і така можливість не відстрашилаб велике число добрих патріотів уживати таких середників боротьби з ворогом. Але факт, що таких випадків не було, а як були, то дуже в малій скількості, свідчить, що нарід польський огорнула цілковита апатія та зневіра.

„Ще можна навести інші знаки вище сказаного. Ось кореспондент від вісьмох днів їздить самоходом у товаристві німецьких старшин, і багато разів доводиться питати місцеве населення за правильною дорогою. Але за цілий час ніхто не дав нам фальшивої відповіди. А проте це таке природнє, роблять це люди навіть у добрій вірі, бо не все знають докладно околицю. Здається, що для деяких поляків це булаб спеціяльна радість обманути німецьких старшин і звести їх з дороги. Але й цього нема.

„Крім того, німецькі війська братаються, стараються примилитись польському населенню, й німецьке військо часто ділиться своєю поживою з утікачами, а часом виходить навіть з рядів, щоб купити овочів для населення".

Ось таке передає американський кореспондент Воллес Р. Діюель, який їздить з німецькими військами в здобутій території бувшої Польщі.

Довга боротьба за плату і години праці

"The Fair Labor Standards Act", себто закон з 1938 року про справедливі працеві відносини, який назначує підлогу, нижче якої не сміє падати плата, і стелю, понад яку не сміє зростати число годин праці, є кульмінаційною точкою в боротьбі цілих поколінь за поліпшення відносин, серед яких живуть маси чоловіків, жінок і дітей.

Цей закон не є першим, що шляхом законодавства старається управильнювати години праці і плати. Більше як 300 літ тому кольоністи „Мейфлаверу" ухвалили закон, що назначував найвищі плати для столярів, мулярів і дахових робітників. А навіть цей випадок має своїх попередників, що сягають до старої римської і египетської імперії. Але ці останні закони мали на увазі не поліпшення долі робітників, тільки певне обмеження домагань робітників за їх працю.

Рух, щоб управильнювати години праці і заробітні плати робітників для їхнього добра, почав прибирати виразні форми щойно 50 літ тому. Настрій за таке законодавство обявлявся в ріжних частинах Британської Імперії, Европи і Злучених Держав Америки.

Приміненя парової і водяної сили в промисловій продукції зробило наші фабрики видатнішими, але разом з тим настали відносини, в яких зродилась нужда й зубожіння міліонів робітників і їх родин.

Приміненя пари до промислу змінило ціле економіне життя. Передтим населення і виріб-ництво були привязані до берегів моря і рік, але з приходом залізниць почалось посування в глиб краю, близько джерел сирівців, біля яких по-творились великі промислові центри. Приміненя пари до бавовни було найважнішим чинником у розвою невільництва на Полудні, яке зникло щойно по чотирьох роках руїнної війни. Далі приміненя пари до веретен в інших частинах краю викликало економічне невільництво, майже таке саме жорстоке, як справжнє невільництво.

Масова продукція збільшила ці лиха в „фабриках поту". Це змусило законодатні тіла звернути увагу на положеня робітників, чоловіків, жінок і дітей, та придумувати для них охорону.

В ткацькім промислі це було свого часу звичайною практикою, коли в нужденних дільницях Лондону, зв. „сломс", шукано дітей-сиріт, щоб їх опісля заставляти працювати в фабриках біля машинових веретен у Лянкастерширі. Їх двоє по черзі спало в однім ліжку: коли одна дитина пробудилася вранці, інша впадала перетомлена в ліжко, вертаючися з праці. Споживчо-кооперативний рух мав свій початок у постанові злитих потом Рочдейлських робітників при помочі своїх мізерних доходів шукати трохи більше з життєвих потреб.

У першій текстильній фабриці в Злучених Державах Америки (в Род Айленді в 1790 р.) власник Семюел Слейтер предсказав, що відтепер діти могтимуть стати зарібниками на хліб, доглядаючи веретен і уникаючи в той спосіб збитків.

Це був масачусетський учитель, Ілля Гвітні, котрий своїм одним винаходом причинився чимало до масової продукції в Америці. Це він видумав бавовняний гребінь, коли нишпорив щось у кузні на плянтації революційного героя ґенерала Натаніела Ґріна, 14 миль віддаленій від м. Савана, Джорджія. Це був примітивний винахід, круглий валок із шпицями й голками, що, обертаючись, висмикував бавовняне волокно. Передтим був такий звичай, що гості приходили на довгі листопадові вечорі й повільно вилущували зерна бавовни руками. З трудом за один вечір вони налущили кілька жмень зерна. А з бавовни вони користали настільки, що виробляли з неї одежу для себе і для служби на цілий рік. Джордж Вашинґтон був іще президентом, а Олександер Гемилтон і Томас Джеферсон були ще заняті своєю монументальною боротьбою над питанням — власність проти людських прав; езуїтські священики були ще тоді одинокими білими людьми, що жили в північно-західніх територіях, коли Ілля Гвітні опатентував свій бавовняний гребінь, а Семюел Слейтер розпочав свою ткацьку фабрику в Род Айленді. Можливо, що ні один з них не здавав собі з того справи, що вони клали основи під систему масової продукції, яка мала зреволюціонізувати вирібну консумцію і звичаї та навички людей, а також створити нечуване багатство через приміненя до продукції знання і науки.

Ця промислова система цілком свобідно розвивалася впродовж двох поколінь, аж доки сумління загалу не вбудилось на надужиття її, які все є наслідком машинового віку. Тоді гуманні провідники почали шукати способів та законів, які реґулювалиб фабричну продукцію й охороняли права робітників. Та ще два покоління проминуло, заки законодатні чинники Америки вписали до законів постанову про найнижчу заплату робітникам, потрібну для вдержання доброго здоровля людей і загального добробуту американських робітників.

Закон найнижчої заплати народився в Австралії в 1890 роках і звідтам дістався наперед до Анґлії, а опісля до дальших країв Европи. Він прийшов спізнений до Америки. Але хоч опізнився, проте зустрів такий спротив з боку американських промисловців, що часто навіть суди відкидали той закон, мовляв, права власности старші від прав людських.

Нова Зеляндія ухвалила закон, що змушує до полюбовного суду у випадках робітничих спорів (в 1894), який то закон уповажнив окружні Полюбовні Ради назначати мінімальну заплату. В 1909 р. шляхом аґітації вдалося в Анґлії добитись ухвалення промислового закону, на основі якого Ради ухвалювали найнижчі заплати для всіх робітників в ріжних заведеннях. В 1921 р. було вже 63 таких Рад, що полагоджували ці справи.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ДРУГА.

33)

Гайдар кивнув. Але будьте обережні, Швестко", почав і не скінчив; бо в цю хвилину щось тихо задеренчало й Швестка заревів: „Стій!" І вже біг за ріг хати. Гайдар помалу за ним. На землі лежать двоє людей, але Швестка нагорі. „Я вам його потримаю, Карлічку", напрошується Гайдар.

Швестка встає й підводить Степана з насильно скривленою рукою. „Вставай, і марш!" сопить задихано. „Я тобі дам тікати!"

Степан сичить крізь зуби, лице йому кривиться від болю. „Пустіть", сичить. „Я — я хотів лише до Кривого — по мої річи"...

Дюла дереться між жандармів. „Пустіть його", кричить, „пустіть його, а то—"

Гайдар бере його за плече. „Помалу, хлопче. А ви, Михайле, до цього не мішайтесь. Степане Маню, арештую вас іменем закону. А тепер гарно йди, ти смаркачу!"

Степана Маню везуть до міста; не везе його жеребчик із задертою головою, а проте люди стають і оглядаються. З кожного боку жандарм з рушницею між колінами, а Степан посередині; не має капелюшка на потилиці й не розглядається по рівнині. Он там — ріка; а тут пасуться коні, в очереті виблискує озеречко; але Степан тільки дивиться на руду спину якогось візника.

Гайдар розщібує мундур і пускається в розмову, тикає Степанові, але ні слова про Гордубала; тільки про ґаздування, про двір у Рибарах, про коні. Степан зпочатку півгубою, але потім розбалакується. Авжеж, той жеребчик; погано його ґазда продав, хто зна, кому й за скільки; вісім тисяч за нього можна було взяти, до стадниці його можна було дати, але наперед треба було його припустити до чорної кобилки — ех, пане, хитів би я це бачити! У Мані світяться очі. І такого коня ґазда продав! Це гріх — старшого коня міг би продати або кобилу з жеребчиком, але цього жеребця... Степан так сердиться, що аж піну має в кутках уст; а Швестка обурено думає, що з арештованим не вільно балакати, лише урядово.

„Ех, пане", каже Степан майже сам до себе, „колиб нас віз той жеребчик — сам я взяв би віжки — отоб їхалось!"

IV.

„Дивіться, Гайдаре", витолковує Швестка ввечері. „Зробив це хтось із хати; вікно витиснув із середини, щоб виглядало, наче хто вломився. Дверми до хати дістатись не міг, бо були замкнені. Отже був у хаті або вже ввечері"...

„Не був", рішає Гайдар. „Гафійка мені сказала, що вуйко Степан у них увечері не був".

„Добре. Або його вночі пустив до хати хтось із домашніх; але тоді це не могла бути чужа людина. Степан був там пять літ наймитом. Ціле село знає, що був тих пять літ коханком Гордубалихи"...

„Стрівайте, лише чотири роки. Уперше вони злигалися на соломі. Потім ґаздиня що ночі ходила за ним до стайні. Я це знаю, Карлічку, від Гафійки".

„Та ваша Гафійка якось багато знає", засміявся Швестка.

„Щож", завважив Гайдар, „знаєте, сільські діти"...

„Отже далі: Гордубалиха вагітна — це каже розум, що від Степана, бож американець Гордубал вернувся щойно в липні. Гордубалиха знає, що все на ній окошиться. Гордубал хоче її мати для себе".

Гайдар замотав головою. „Це мабуть не так, Швестко. Він спав у хліві, а вона на горищі або в коморі. Це знаю від сусіди".

„Але вона ходила далі за наймитом".

„Цього саме не знаю", сказав задумано Гайдар. „Гафійка гадає, що ні. Та Поляна останніми днями ходила десь за село. Сусіда бачила, як вона туди бігала".

„Чоловіче", дивується Швестка, „ви стільки знаєте, мов стара панна. Але я хочу собі зробити льоґічний образ".

„Ага. І ви не можете лишити це для себе?"

„Ні, я мушу голосно все це зібрати докупи. Той варят Гордубал довіряв Степанові так, що заручив його з малою Гафійкою. Послухайте, це чисте середновіччя — заручити дитину!"

Гайдар знизує плечима.

„Але потім якось побачив, що ґаздиня скаче в гречку, й викинув Степана з хати".

Гайдар невдоволено пирскнув. „Що ви мені тут оповідаєте, Швестко. Перше Степан відійшов від Гордубалів, а тоді ґазда заручив його з Гафійкою. Спитайте молодиць на селі".

„Це мені якось не римується", змішався Швестка. „То як це власне держиться купи, чоловіче?"

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НА РІЖНІ ТЕМИ

СПАСІННЯ.

Доносять з Москви, що совєтські літаки літали понад окуповані українські села й розкидали летючки, в котрих подавали зміст німецько-совєтської угоди й запевняли українців, що для них уже скінчилося панування польських панів.

Не подали лише, які пани тепер над українцями будуть панувати.

ВАРВАРИ.

Заговорили польські демократичні клюби стейту Ню Йорк у польській справі. Відкликаються до Злучених Держав дозволити возити в Европу зброю, а при тому осуджують гострими словами Росію за варварство.

Варварство Росії, кажуть клюби, лежить у тому, що Росія наїхала на Польщу.

Під наїздом треба розуміти напад, себто грубе обмеження свободи одиниці, чи великого числа людей, звичайно під страхом смерти або каліцтва.

Коли наїзд большевицької Росії на Польщу є варварство, то таксамо варварством є наїзд Польщі на Україну й Білу Русь.

ОДИН ПРИГАДУЄ ЇЇ, ДРУГИЙ ЗАБУВАЄ.

Нарешті й Чорчил, анґлійський міністер фльоти, згадав Україну. У своїй промові на радіо, що була немовби відповіддю на мирові заходи Гітлера, Чорчил сказав між іншим:

„Коли пана фон Рібентропа (німецького міністра заграничних справ) покликано до Москви в минулому тижні, то це лише на те, щоб він приняв до відома факт, що націстичні наміри на балтійські держави й на Україну мусять скінчитися".

Це значить, що Сталін сказав твердо Гітлерові: „Як хочеш бути зо мною приятелем, забудь за Україну".

ВІЙНА И ДЕМОКРАТІЯ.

У своїй промові сказав Чорчил, що, не зважаючи на війну, в Анґлії буде радити парлямент та що в цьому парляменті опозиція буде могти критикувати кожний крок уряду.

Такий парлямент Чорчил називає виразником демократії.

Ця заява є видно звернена проти здогадів, що на випадок війни проти тоталітарних держав Англія для кращого ведення війни сама переміниться в тоталітарну державу.

КИЙ З ДВОМА КІНЦЯМИ.

Змалювавши парлямент як виразник демократії, Чорчил вказав як на доказ сили парляменту факт, що парлямент без вагання ухвалив у минулому тижні великанські видатки на воєнні цілі.

Це один спосіб показування сили парляменту. Та є ще й інший. У британськім павільоні на Світовій Виставі в Ню Йорку можна бачити копію образа, котрого оригінал висить у британськім парляменті, а котрий представляє, як представники парляменту повідомляють міністра англійського короля Генрика Восьмого, що парлямент відмовився дати йому жадані ним гроші.

Можемо собі представити, що значить вивішення такого образу в парляменті: цим анґлійський нарід хоче сказати королеві: як хочемо, дамо гроші, як не захочемо, не дамо.

НАСЛІДКИ ВІЙНИ.

Портуґальський уряд обмежує рух залізничих поїздів, бо через війну подорожів уголь.

Як звісно, Портуґалія не воює. Та війна відбивається й на ній.

Як каже перекручена приповідка: Де два бються, там і третій щось обірве.

НАСЛІДКИ ПЕРЕМІН.

Американський амбасадор до Альбанії вихав з поворотом до Америки.

Як можемо припустити, цей амбасадор уже на своє становище не вернеться. І на це становище не буде мабуть установлений ніякий наслідник.

Для цього амбасадора воно не зовсім добре, як не добре для тих, що евентуально моглиб стати його наслідниками. Одначе для Америки це ощадність.

Та як для альбанців?

ТЕЖ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ.

Кораблі, що приїжджають тепер із Европи до Америки, так переповнені пасажирами, що люди сплять у сальонах і на коридорах. Не зважаючи на те, італійська корабельна лінія заявила, що вона відкликає з руху два великі кораблі.

Подає за причину те, що подорож кораблів з Европи до Америки дуже поплатна, але з Америки до Европи не дає ніякого приходу.

Пояснення зовсім ясне: одначе чи не значить воно припадково, що Мусоліні збирається на війну?

ПРИВИТАННЯ ДИКТАТОРІВ.

Відомий анґлійський картуніст Лов намалював стрічу Сталіна з Гітлером по перемозі над Польщею.

Знімаючи шапку з голови й кладучи руку на серце, Гітлер каже: „З ким маю приємність? Чи не з шумовинням землі?" Це натяк на слова Гітлера про Сталіна.

Сталін, здіймаючи собі шапку й кладучи руку на серце, каже: „Ви певно будете кривавий скритовбивник робітників?" Це слова Сталіна про Гітлера.

ПОЛЬСЬКА ЛЬОЯЛЬНІСТЬ.

Зібралася річна конвенція польських демократичних клюбів в Амстердамі, Ню Йорк, і ухвалила резолюцію за боротьбу проти „неамериканських акцій".

Чого вони справді хочуть, можемо догадатися: попертя для відбудови Польщі з боку американського уряду.

Чи це „американська акція"?

БЕЗ КОЛЬОРУ.

Телеґрами з Парижу описують нового президента Польщі, Владислава Рачкевича, так: з професії правник, людина без політичного коліру, умірковний консерватист з демократичними нахилами.

Це нагадує відповідь парубка на запит: якої ти, хлопче, жінки хочеш?

„Має бути", відповів, „тонка, висока, низька, присадкового росту".

ЩАСТЯ КОЛОМ ТОЧИТЬСЯ.

Так каже приповідка, та поляки про це не памятали, коли не хотіли признати уряду Західньої України на еміґрації за уряд.

Має тепер та сама Польща уряд на іміґрації, бо вся територія польської держави захоплена іншими державами.

ДБАЮТЬ.

З Німеччини йдуть гурмами фотоґрафії голодних поляків, котрих кормлять німці.

З Західньої України йдуть гурмами широкі донесення про те, як російські війська на Західній Україні кормлять українців комуністичними відозвами.

Очевидно, оба заходи пропаґанді. Цікаво, котрий дасть кращі висліди.

У суді.

Суддя: Ви обвинувачені не лише за крадіж авта, але ще й за швидку їзду.

Злодій: Ах, пане судде, як же я міг їхати поволі вкраденим автом?...

Як один українець говорив з французом про інших українців, що живуть у Франції

(Від власного кореспондента).

Париж, 18. серпня 1939.

У паризькому тижневику „Ля Флєш" — „Стріла", орґані французької партії фронтистів — партії, що „поборює великі банкові трести та впливи чужинецьких урядів" — як каже її партійне гасло, появилася стаття п. з. „Українська еміґрація" („Ля Флєш", ч. 182,11 —18. серпня 1939. р.).

Автор п. Б. (чи не п. Беранс, бо таким іменем підписана і стаття, що обговорює російську еміґрацію у Франції в тому числі „Ля Флєш") говорив з п. Шаповалом, головою Української Громади у Франції і від нього взяв інформації про інші українські організації у Франції, як це зовсім виразно бачимо із дальшого тексту, який наводимо в точному перекладі:

„Українська еміґрація знайшла у Франції широкі можливості, щоб себе зорґанізувати та розвинути діяльність у всіх ділянках свого соціяльного життя. Під покровом Української Громади у Франції, що має багато членів, створили цілу мережу бібліотек та зорґанізували виклади, де робітники, що прийшли з Галичини, навчилися читати і писати. Кілька днів тому відкрили в Монбеліяр „Народній Дім", який збудували українські робітники, що працюють у фабриках Пежо.

„Це товариство (себто Українська Громада) має демократичну та соціялістичну тенденцію, та мусить вести завзяту боротьбу з іншими ґрупами, що бажають узяти під свій вплив українських еміґрантів. Спершу велику діяльність розвинули були комуністи. Одначе якийсь незрозумілий зворот наказав тим самим комуністам стати палкими звеличниками гетьмана Скоропадського претендента на український престіл, протеґованого німцями. Гетьманська партія складається з ультра-реакційних елементів, що мають звязки з реакційними російськими колами, яких симпатії для гітлерівщини відомі. Німецька пропаґанда використала цю ґрупу. Завдяки німецьким допомогам багато публікацій українською мовою розкинено між еміґрантами у Франції. Один з відомих гетьманців, Олександер Севрюк, колишній шеф української комуністичної орґанізації у Франції, займає нині визначне становище референта українських справ при гітлерівському міністрі Розенберґові.

„Крім гетьманців існує тут т. зв. „націоналістична орґанізація з виразною фашистівською та гітлерівською тенденцією. Ця орґанізація видає в Парижі великий тижневик „Українське Слово".

„Берлін дуже пильно дбає про пропаґанду між українськими еміґрантами. І тому ця „націоналістична" пропаґанда, підтримана німецькими фондами, дуже діяльна всюди, де живуть українці. Отже не дивне, що Франція стала дуже важним центром тієї „націоналістичної" пропаґанди. Окремі емісарі вешталися по Франції та збирали адреси українців. За тим прийшла повінь летючок, книжок, ґазет з гітлерівськими тенденціями, які дістали безплатно всі українські кольонії у Франції. Всі ті публікації приходили з Берліну. В сучасну хвилину є понад 60 „націоналістичних" орґанізацій. Вони мають добре зорґанізований технічний апарат, велику друкарню та книгарню.

„Щоб зневолити українців, що не хочуть іти за гітлерівськими директивами, та щоб зломити їх опір, „націоналісти" мають ріжні методи, до нагальности включно. Вони погрожують опірним їхній пропаґанді, що їх повикидають із Франції. Деякі „націоналісти" представляються за поліційних аґентів, щоб налякати наївних та нетямущих.

„З окремим запалом „націоналісти" поборюють Українську Громаду у Франції, якої президентом є п. Шаповал. Щоб оцінити, в якій мірі це тов. перешкоджає гітлерівській пропаґанді, вистачить згадати, що від кількох місяців німецька пропаґанда через радіову віденську стацію надає аж окремі щоденні авдиції українською мовою, призначені виключно для українців, що живуть у Франції. Треба признати, що ці радіові авдиції баламутять часто слухачів. Навіть одна місцева установа покинула під впливом тієї пропаґанди товариство (тобто організацію п. Шаповала) та перейшла до націоналістів".

*

Шановні читачі нехай вибачать, що в такі переломові хвилини для держав і народів ми передаємо такі дрібні звістки, на перший погляд смішно маловажні. Одначе це теж образок деяких тут хронічно нездорових відносин між українцями на терені Франції. Нема ніякого сумніву, що закид, мовляв, гетьманці, чи найбільша українська орґанізація у Франції т. зв. „Український Народній Союз", що має велику українську друкарню та книгарню в Парижі — субвенціоновані Німеччиною, закид, кинений українцем перед французьким журналістом, належить до катеґорії вчинків, які пахнуть поганою провокацією. Якщо політичне міжнародне положення нам дозволить, то за якийсь час, як пройдуть ті гарячі політичні дні, можна буде на сторінках „Діла" розяснити такі темні справи. Про них варт подати до загального відома, бо вони затроюють не тільки українське еміґраційне життя у Франції, але шкодять усім нам, на рідній землі і поза нею. — („Діло" з 25. серпня 1939).

Юрій Студинський.

НЕМОВБИ НА ВІЙНУ.

Британський премієр Невіл Чеймберлин машерує до свого уряду, з парасолею через плече, немовби з карабіном.

СЕНЗАЦІЙНА РОЗМОВА ПРЕЗ. О. Д-РА ВОЛОШИНА З ПРОВІДНИКОМ ХОРВАТІВ

Католицька „Польонія" з 22. серпня помістила статтю свого паризького кореспондента п. з. „Незвичайні революції о. Волошина" про сензаційні подробиці розмови президента о. д-ра А. Волошина з провідником хорватів, Мачеком. Кореспондент „Польонії" підкреслює, що д-р Мачек подав подробиці зо своєї розмови з през. Волошином підчас побуту в Загребі по березневих подіях ц. р. в інтервю з загребським кореспондентом французького щоденника „Парі Суар", Юрієм Ударом, на тему внутрішнього положення в Югославії.

— Коли — говорив о. Волошин — я зясував собі докладно справу, що та Чехословаччина, яка вийшла з німецького договору, засуджена на загладу, повідомив я Берлін про дуже цікаву пропозицію, що її дістав з Будапешту. **Отже мадярський уряд за згоду прилучити Карпатську Україну до корони св. Стефана — прирікав признати цій же Україні таку автономію, яку перед війною мали Хорватія і Славонія.** Я особисто був рішений приняти пропозицію, але не міг цього зробити без порозуміння з Берліном. У першій половині березня повідомив мене німецький уряд, що під ніякою умовою не годиться на таке поладнання справи Карпатської України, бо це потягнулоб за собою спільний польсько-мадярський кордон, якому Берлін рішуче противиться.

— Наслідком такої заяви — говорив о. Волошин — проголосив я незалежність Карпатської України дня 14. березня 1939. р. При цій нагоді ще раз мене запевнили, що Німеччина доконче потребує Карпатської України, бо рішена створити Велику Україну двома етапами. В першому етапі мали прилучити до Карпатської України територію Сх. Галичини, у другому мали обєднати цілу Україну, себто злучити з Совєтською Україною. Супроти таких плянів доручили мені боронити нову державу перед натиском мадярів. Отже коли в наші кордони увійшли мадярі, я приказав ставити спротив, переконаний, що німецька армія прийде мені з допомогою. В іншому випадку, здаючи собі справу з малих сил, що їх мав я до розпорядимости, ніколи не був би видав такого приказу. Одначе заповіджена підмога не приходила. Тоді получився я з Берліном та домагався висилки військ, необхідних до оборони нашої території перед мадярською інвазією. Відповідь, що я її дістав, звалила мене просто з ніг. Мені відповіли такими словами: „Все змінилося! Треба зрезиґнувати! Треба посвятитися!" Мої протектори й опікуни опустили мене остаточно без якихнебудь вияснень — — жалувався о. Волошин — говорив д-р Мачек у свому інтервю.

На цій основі кореспондент „Парі Суару" Удар здогадується, що Німеччина з тактичних оглядів — мабуть з огляду на Італію, яка підтримувала Мадярщину — змінила свою політику без найменших докорів совісти. Ніщо дивне, що провідник хорватів висловив думку, що мусить числитися з фактом, що Німеччина пристосовує свою політику до таких обставин, які в даному випадку для неї вигідні. З цього велика наука для Югославії. Революції о. Волошина — кінчить „Польонія" — цікаві теж для поляків, бо з них виходить, що Німеччина вела подвійну ґру і супроти українців і супроти мадярів. Вкінці вивела в поле українців, поляків і мадярів. — („Діло").

ФАКТИ ПРО ВІТАМІНИ

Офіціяльна публікація Департаменту Рільництва Злучених Держав, під назвою „Консумерс Ґайд", помістила недавно цікаву статтю, в якій остерігає американське громадянство перед усякого роду ошуканцями, які торгують вітамінами. Крикливі оповістки про вітаміни бачимо майже на кожнім углі, чуємо їх на радіо і читаємо в ґазетних оголошеннях. Торговці настирливо намовляють громадянство купувати вітамінну поживу, вітамінне мило, пасту до зубів, тощо. На ділі буває так, що дуже часто їх балакання не має нічого спільного з вітамінами. Наука не завше одобрює все те, що продавці говорять. Коли хто хоче вважати вітаміни чудом двацятого століття, то повинен також знати, що наукові дослідники ще самі не багато про вітаміни знають. Всі крикливі оповістки про вітаміни є тільки звичайною реклямою.

Пересічна людина може дістати всі потрібні вітаміни з відповідно приготованої поживи. А спеціяльних вітамінних препаратів потрібно лише дітям, підросткам, вагітним жінкам, матерям, які грудьми кормлять дітей, і тим, що видужують із недуг. Хто думає, що йому також треба спеціяльно зладженого „лікарства" з вітамінами, той повинен перше всього удатись до свого фамілійного лікаря. В таких випадках лікарі звичайно приписують зрівноважену дієту, яка має в собі потрібні вітаміни. Якщо лікар не зможе цього зробити, тоді доперва приписує їх у формі лікарства. Хто робить це на власну руку без лікарської поради, цей може наразитися на великі неприємності.

Вітаміни це окремі хемічні субстанції, які виконують у людськім організмі свої окремі функції. Вчені вже дослідили складники деяких вітамін. Наприклад, вітаміна А ділає на ріст і пособляє загальному здоровлю людини. Вона знаходиться в яйцях, маслі, сирі, молоці і рибячім трані. В зеленині й огородині знаходиться субстанція „провітаміни А", яка в часі шлункового травлення також перетворюється у вітаміну. Без вітаміни А людина може терпіти на біль зубів і може мати лиху форму костей, не буде рости нормально і не матиме відпорної сили супроти недуг.

Вітаміна Б побуджує апетит. Вона знаходиться в цілих зернах, оріхах, фасолі і в зеленім горосі. Крім того вона ще є в свинині, курячім мясі, в нирках і печінці. Підчас варення або печення мясо губить майже половину своїх вітамін.

Найбільш для нас потрібною є вітаміна С. Брак такої вітаміни спричиняє недомагання зубів, біль суглобів, упадок ваги і загальне умучення нашого тіла. Вітаміна С знаходиться в цитринових овочах, а саме помаранчі, цитрині, тощо. Крім того вітаміна С знаходиться ще й у помідорах, ріжнородних ягодах і всякого роду огородині.

Вітаміна Д є необхідна для дітей і для вагітних жінок. Від неї залежить уформлення зубів і нормальний розвиток костей. Найбільше такої вітаміни знаходиться в рибячім трані, а також у яєчному білку. Тому, що такої вітаміни бракує в щоденнім дитячім харчі, спеціялісти діет доручають тим матерям, яких діти не мають іще шість літ життя, щоб кожного дня подавали їм від одної до двох маленьких ложечок рибячого трану, званого „кад лівер ойл". Тоді діти матимуть добрі зуби і кості.

Сонце також постачає вітаміни Д. Людська шкіра має в собі так звану „провітаміну Д", і як людина вигрівається кожного дня по кілька хвилин на сонці, то „провітаміна Д" перетворюється у правдиву вітаміну Д.

Пересічна людина, яка їсть зелену огородину, овочі, мясо, сир, яйця, масло, зерно і пє молоко, не повинна мати ніяких недомагань, бо вона дістає всі потрібні вітаміни. Вітамін у згущеній формі вживається для дітей, а старші вживають лиш тоді, як лікар припише.

Треба ще згадати, що велику ролю в цій справі грає кухар чи кухарка, яка приготовляє поживу. Вже добре досліджено, що деякі вітаміни заскоро у воді розпускаються. Тому треба вважати на те, як саме дану поживу повинно ся варити, щоб вона не стратила вітамін. Спеціялісти в цім ділі дораджують не вживати при варенні забагато води. Чим менше води, тим краще.

ФЛІС.

УРЯД БЕЗ ТЕРИТОРІЇ.

Америка признала Владислава Рачкевича правним начальником польського уряду, не зважаючи на те, що нині вся територія Польщі окупована чужими державами.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIAN INDEPENDENCE SEEN IN DEFEAT OF POLAND

People Hate Moscow Worse Than Warsaw, Educator-Leader here for Speech Says

Ukrainian resentment of the Polish yoke was seen today as a powerful contributing factor in the swift advance of the German invasion.

Dr. Alex N. Granovsky, professor at the University of Minneosta and head of the Ukrainian movement in this country, did not attempt to conceal his countrymen's interest in the European war while in Pittsburgh yesterday.

Although the ultimate goal of the Ukrainian is complete independence, they believe that goal can best be accomplished by a German victory in Poland, according to Dr. Granovsky.

This, he believes, would lead to a German economic and political "protectorate" over Ukrainians now under Polish domination and to eventual independence of all his fellow countrymen.

Not Pro-Nazi

Dr. Granovsky, who came here to address a group of Ukrainians at McKees Rocks last night, emphasized at the same time that Polish Ukrainians "are not pro-Nazi."

"The Ukrainian people, however, cannot forget the churches that were demolished by the Poles and converted into cavalry stables.

"We cannot forget that our reading rooms have been demolished, our schools closed and even our clubs and co-operatives abolished.

"We cannot forget the brutal pacification of innocent populations.

"The Ukrainian people cannot forget these things over night and ignite the spark of great love for Poland."

Hate Russians

But if the Ukrainians are filled with smoldering anger against the Poles, they are even more antagonistic toward the Russian, Dr. Granovsky declared.

He pointed out that there are about 35 million Ukrainians in southwestern Russia, eight million in Poland, a million and a half in Rumania and three-quarters of a million in Hungary.

Russia, he believes, will eventually be drawn into the war by the fear of German aggresson after the conquest of Poland.

And such a re-alignment might, Dr. Granovsky believes, find England arrayed on the side of Germany in a fight to the death with Soviet Russia. He believes that even today, England and Germany are "closer under the skin" than are England and Russia.

Stabilizing Influence Seen

An independent Ukrainian nation would serve as a stabilizing influence between Russia and the rest of Europe, he believes, just as Ukrainia did in the Thirteenth Century.

"The Ukrainians stopped the Tartar invasion in the Thirteenth Century," he said. "They lost their own independence, but they saved Western Civilization."

It is in this way, Dr. Granovsky believes, that Europe eventually will be "saved" from another invasion from the east.

Wars will continue to break out in Europe every few years as long as the fiery independence of such nationalities as the Ukrainians are not recognized by the larger powers, Dr. Granovsky believes.

And to sum up the present war: "No matter who wins, the warring nations will be defeated."

(The Pittsburgh Press, Sunday, September 17, 1939.)

—o—

UKRAINIA'S CASE GROSSLY MISREPRESENTED BY PROPAGANDA, NATION'S SCHOLAR EXPLAINS ON RETURN TO MINNESONA 'U'

People, Divided Between Four 'Hostile' Powers, Desire Only Independent State, Dr. A. A. Granovsky, 'U' Professor, Avers.

The attitude of the Ukrainians who desire, above all else, the establishment of an independent and united state, has been grossly misrepresented during the present European war situation, one of the nation's foremost scholars of the Ukrainian situation declared last night.

The plight of Ukraine—whose 50,000,000 people, all of one ethnic group, are divided between four "hostile" powers—was explained by Dr. Alexander A. Granovsky, associate professor of entomology and economic zoology at the University of Minnesota upon his return from a lecture tour yeasterday.

Seek United Country

As president of the Organization for the Rebirth of the Ukraine, Dr. Granovsky said "Our aim is eventually to create a completely independent and free united Ukraine state.

"It is extremely unfortunate," he assorted, "that Communist propaganda has made it appear that the Ukrainians' desire for independence is only German propaganda. Actually, the movement for freedom has been going on ever since the disintegration of Ukrainia as an independent state."

Under Yoke of Tyranny

Dr. Granovsky explained that of the 50,000,000 Ukrainians, 35,000,000 live in the Russian Ukraine, 8,000,000 in Poland, 1,250 in Rumania and 750,000 in Hungary. "All are of one ethnic group," he said, "and live in a contiguous area."

Each of these minorities is suffering under the yoke of tyranny. "In Russia it is the Communist tyranny; in Poland it is the Polish tyranny." Consequently, he explained, when Germany invaded Poland, there were vast numbers of Ukrainians who refused to fight for Poland, not out of sympathy for the Germans but because of dislike for the Poles.

Cites Discriminations

Dr. Granovsky told of many acts of discrimination against both the Polish and Russian Ukraine peoples, and said the people have little to choose between the two. He said 34.1 per cent of the Polish state is Ukrainian.

Tracing the hisctory of the Ukraine's development, he said that this area for 250 years during the Tartar invasion from the east held off the invader and acted as a buffer state while western civilization was being developed.

Once Part of Russia

With the creation of the Russian empire, Ukraine was included as part of Russia, and since that time the area has been divided by bordering nations. The latest partition, he said, took place in the peace treaties that ended the (world) war.

"It is a tragedy," he added, "that a people with the same language, same tradition, same culture, should be denied the independence they wish so intensely." He said that had the Allies, in creating a buffer state in the east, been wise, they would have united the Ukraine, because the "people there would be determined and capable of withstanding any advance."

Dr. Granovsky's tour took him to 12 eastern cities where he addressed Ukrainian groups on the European situation.

(The Minneapolis Morning Tribune, Tuesday, September 19, 1939.)

КОМУНІКАЦІЯ В ТЕМНОТІ.

Мешканці великих міст Анґлії поволі привикають ходити і їздити слабо освіченими вулицями. Цей цикліст прилііпив собі на плечі знак з білої тасьми, щоб його не розбив автомобіліст.

ФАБРИКА БАТІ ВЖЕ ПРАЦЮЄ В КАНАДІ.

Фірма славної чеської фабрики обуви Яна Баті набула стару фабрику паперу в Френкфорді, Онт., в Канаді, уставила патрібну машинерію, яку спровадила з Чехії й недавно почала масову продукцію черевиків, головно жіночих. Френкфорд має 850 душ населення, з того 225 осіб без праці. Всі мешканці без винятку радіють, бо як для них так і для загалу фабрика Баті означає великий добробут і зріст місточка, що положене біля Трентону — осідку найбільшого летунського майдану й військової школи для летунів. Часописи пишуть, що впродовж двох місяців можна буде набути в цілій Канаді черевики Баті, найкращої якости, по ціні два доляри за пару.

До Френкфорду почали зїздитися з усіх сторін безробітні, але фірма наймає передовсім місцевих людей, а сторонських буде брати аж опісля й то через своє бюро в Торонті. Перший, що дістав у Баті роботу, є українець з Карпатської України, Ф. Оспенко. Першого року фірма буде затруднювати 500 осіб, а потім 1,000.

Канадійські фабриканти взуття наробили багато крику з приходом до Канади Баті, бо з ним ніхто не годен вести конкуренції.

ЗДИЧІЛІ ДІВЧАТА.

Анґлійські ґазети повідомляють, що місіонар Сінґ знайшов в індійських джунґлях дві здичілі дівчата, що жили на деревах як малпи, кормились лісовими ягодами та овочами і втікали від людей, як лиш кого узріли. Дівчата мали коло 15 літ, були зовсім нагі і не вміли говорити. Місіонар зловив їх і привіз між людей. Усі стоять тепер перед згадкою, звідки ті дівчата взялись у лісі. Мабуть десь у дитинстві попали в ліс, з якого не могли вийти і зовсім здичіли.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Повідомляється всіх членів Тов. „Зоря" від. 69 У. Н. Союзу, що довголітній його член

ІВАН БОБЕЦЬКИЙ, стар.

що жив під ч. 338 Іст 239 Стр. у Бронксі, Ню Йорк, помер дня 30. вересня 1939 р.

Тіло пок. лежить у похороннім заведенні Волтер Кук і син (Walter Cook & Son) Jerome Ave., — 190 St., Bronx, Jerome Ave. Subway Fordham Road Sta.

Похорон відбудеться в середу, 4. жовтня, в 10. год. рано в укр. кат. церкві св. Юра, 28 Іст 7. вул. у Ню Йорку. Проситься членів взяти участь.

За уряд Тов. „Зоря":
И. Забавчук, предс.;
Д. Крицук, кас.;
М. Диктей, секр.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (96)

Гаярк був цілком збитий з пантелику, коли побачив, що Тарзан преспокійно застромив ножа за пояс і з порожніми руками очікував його прибуття. „А це що за мудрагель, що замісць тремтіти в смертельнім переляці, так зухвало мене зустрічає?" — думав він собі. Та тут не було часу довго роздумувати.

Гаярк знав, що кожної хвилини може вискочити з клітки лев і кинутись на нього. Лев ріжниці між ним і Тарзаном не знає. Яка буде потіха для нього, що лев, розірвавши його самого, вбе опісля й Тарзана? Ні, треба наперед убити Тарзана, і то скоро, заки вискочить лев. А опісля може ціла та історія закінчиться.

З розмахом наскочив Гаярк на Тарзана і хотів безцеремонно прошити його груди списом. Але Тарзан зробив те, що він плянував, коли ножа застромляв за пояс: він миттю схопив обома руками спису й вирвавши її з рук Гаярка кинув нею об землю. Гаярк зо здивування аж жахнувся. Та тут же почав ратуватись.

Він сягнув по меча, що теліпався коло його боку. Але Тарзан за той час теж не сидів тихо. Він кинувся до Гаярка і схопив його руки своїми сталевими пальцями. Надармо сіпався Гаярк. Сталеві пальці його не випускали. Втім по цілій арені розійшовся крик: „Лев, лев! Ось його вже випустити!"